1899. Zeven en veertigste Jaargang. (Derde Kwartaal.) No. 34.

DE BAZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland."

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Joël II : 1a, Blaast de bazuin! Vrijdag 25 Augustus 1899. Hagg. I : 4, Is het voor ulieden wel de tijd, dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn?

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post f 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika f 1.75. Voor Z.-Afrika f 2.50. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóóruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels f 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:
G. PH. ZALSMAN,
KAMPEN

Advertentiën en Bestellingen vrachtvrij te adresseeren aan den Uitgever G. Ph. Zalsman te Kampen. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan den Redacteur, dHr. C. Mulder te Kampen. — Binnenlandsche Bladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan den Hoofdredacteur te Amsterdam, Ds. W. H. Gispen. —

Officiëele Kerkelijke Berichten, Verslagen enz.

(Uit *Het Kerkblad* van 25 Augustus 1899, nr. 34.)

GEREF. GYMNASIUM TE KAMPEN.

Aan Ouders en Voogden wordt medegedeeld, dat het 2e Admissie-examen D. V. zal gehouden worden op *Dinsdag* 5 *Sept. a.s.*, aanvangende des morgens om 10 *uur*. Men melde zich hiertoe aan vóór of op den 2*en Sept.*

Tevens zullen op genoemd uur de her-examens aanvangen. Opening der lessen 5 *Sept.* 's morgens om 9 *uur*.

De Rector,
Dr. F. F. C. Fischer.

GENERALE SYNODE
VAN
„De Geref. Kerken in Nederland."

Woensdag 16 *Augustus* 1899.

Middagzitting. (*Vervolg.*)

Komt aan de orde 't rapport van deputaten tot oefening van het verband tusschen de Geref. kerken en de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit te Amsterdam, hetwelk wordt uitgebracht bij monde van Ds. Klaarhamer. Deputaten rapporteeren o.a., dat zij geroepen werden om te adviseeren inzake de benoeming van een hoogleeraar in de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit; dat zij door 't bezoeken van de colleges en 't bijwonen van de candidaats-examens, toezicht op 't onderwijs hebben uitgeoefend met 't oog op 't bepaalde in art. 1 en 2 der „Overeenkomst;" dat zij geen aan- of opmerkingen hebben te maken; dat door de nieuwe benoeming aan hun uitgedrukten wensch omtrent voorziening in 't onderwijs is de Canonische en Exegetische vakken voor 't N. Testament wordt voldaan; dat zij geen aanmerking behoefden te maken op den wandel der studenten; dat 29 candidaats-examina plaats hadden en 2 promoties tot doctor in de Heilige Godgeleerdheid; en dat zij inzake het onderteekenen van 't bekende formulier voor de professoren van de Theologie, een advies van eene meerderheid en minderheid hebben ingediend.

De praeses stelt voor om aan Prof. Biesterveld, Ds. Van Proosdij en Dr. Honig op te dragen, na te zien den Authentieken tekst van de Drie Formulieren van Eenigheid en de Liturgie (uitgegeven door Prof. Rutgers) en rapport hiervan uit te brengen op de Synode. Alzoo besloten.

De Synode benoemt als leden der Commissie, die a. s. Vrijdag praeadvies zal uitbrengen over alle punten, die betrekking hebben op „de Opleiding tot den dienst des Woords," Ds. Bos, Ds. Littooij, Ds. Van Schelven en Dr. Honig, en de Ouderlingen, v. d. Bleek, v. d. Bijl, Elshout en De Jonge en als praeadviseurs Prof. Bavinck en Prof. Rutgers.

Donderdag 17 *Augustus* 1899.

Morgenzitting.

Aangezien blijkt, dat de Synode van de Christelijke Geref. kerk in Noord-Amerika, die van de kerken in Oost-Friesland en Bentheim en die van the Original Succeeders in Schotland bereid zijn te voldoen aan het verzoek van de Geref. kerken in Nederland, om wederzijdsche afvaardiging met adviseerende stem, zoo wordt door de commissie ad hoc, bij monde van Ds. v. d. Velden voorgesteld, aan de afgevaardigden dezer kerkengroepen, voorzooverre tegenwoordig, adviseerende stem te verleenen. Dit voorstel wordt met instemming begroet.

De assessor, Ds. Hoekstra, leest voor een schrijven van Ds. Van Loon, archivaris van de kerk te Amsterdam, betrekking hebbende op 't archief van de Geref. kerken in Nederland, 't welk aan Amsterdam ter bewaring is toebetrouwd. Uit dit schrijven blijkt, dat door de goede zorge van Ds. Van Loon dit archief nu zoo volledig mogelijk is.

Namens de commissie, die praeadvies heeft te geven over de punten saamgevat onder 't hoofd „Kerkenorde," stelt Prof. Lindeboom voor: dat de Synode zich vereenige met 't voorstel van de particuliere Synode van Friesland dat 't niet wenschelijk is, dat een dienaar des Woords, die nog geen twee jaar eene kerk heeft gediend, door eene andere kerk wordt beroepen. De Synode vereenigt zich met dit praeadvies.

Prof. Rutgers leest 't rapport van deputaten tot hulp aan die Catechiseermeesters, die door de actie van 1886 hun inkomen hebben verloren. Uit dit rapport blijkt, dat jaarlijks de som van f 400 ontvangen is, om hiermede een weinig steun te bieden. Voorts wordt voorgesteld, dat deze Synode opnieuw deputaten benoeme.

Alsnu ontvangt Prof. Beuker afgevaardigde van de Christelijke Ger. kerk in N.-Amerika, 't woord, om de groeten van de kerken, die Z.Hooggel. deputeerden, over te brengen. Na herinnerd te hebben aan zijne betrekking tot de Geref. kerken in Nederland, schetst hij den toestand van de Chr. Geref. kerk, welke nu nog slechts 132 kerken telt, maar die zich toch gestadig uitbreidt. Daarna bespreekt hij de verhouding tot de Dutch Reformed Church. Zeer verheugd waren de broeders met de komst van Prof. Kuyper, wiens optreden met groote geestdrift is begroet. De kerken drijven Zending onder de Indianen in M.-Amerika. Op verzoek van den praeses, zegt Prof. Wielenga dank voor de interressante toespraak en goede wenschen, wederkeerig aan de Christelijk Geref. kerk van Noord-Amerika en aan Prof. Beuker den rijken zegen Gods toe biddende.

Achtereenvolgens brengen nu Rev. Bell en Rev. Roxburg de heilbeden van de Presbyterian Church van Engeland, over. Geestdrift wekt hunne mededeeling, dat de Christenen in Engeland sterk afkeuren 't optreden van Chamberlain tegen Transvaal. Op verzoek van den praeses zegt Ds. Lion Cachet de broeders in eene sierlijke toespraak dank.

Hierna houdt Rev. Edwards, gedeputeerd door de Methodist Calvinistic Church of Wales eene belangrijke toespraak. Hieruit blijkt, dat in Wales een Gereformeerd kerkelijk leven bloeit; krachtig leeft het besef, dat men moet blijven wandelen in de lijnen door Calvijn getrokken en dat men het op prijs stelt, met de Gereformeerde kerken in Nederland te correspondeeren.

Middagzitting.

Prof. Jaeger brengt de hartelijke zustergroeten van de kerken in Oost-Friesland over. Ds. Bavinck Sr. beantwoordt den spreker met een diep ernstig woord, 't welk met groote aandacht wordt aangehoord.

Ds. Neijens, vertegenwoordiger van het Curatorium der Theol. School, wordt verwelkomd en verzocht zitting te nemen.

De praeses stelt voor te behandelen de zaak der Zending. Hij leest voor, wat door enkele particuliere Synoden dienaangaande is geoordeeld en geeft gelegenheid deze uitspraken toe te lichten. Benoemd wordt de volgende commissie van praeadvies: Ds. Breukelaar, Dr. Van Goor, Ds. Dijkstra, Ds. Hessels, Ds. Donner, Dr. Wagenaar, Oudl. Eleveld, Oudl. Hekman, Oudl. Sluijs, en als praeadviseurs Ds. Klaarhamer, Prof. Rutgers en Prof. Biesterveld.

Prof. Noordtzij leest 't rapport van deputaten voor de Correspondentie met de Hooge Overheid. Uit dit rapport blijkt, dat sinds de vorige Synode het aantal plaatsen, waar eene Geref. kerk wordt gevonden, weer is toegenomen en nu bedraagt 633. Waren er in 1892 op 113 plaatsen meer dan eene Geref. kerk, door samensmelting is dit getal tot 47 geslonken.

In 't geheel zijn thans 684 Geref. kerken bij de Hooge Regeering bekend. O.a. stellen deputaten voor: dat de Synode besluite, dat de deputaten hunne instructie aldus mogen opvatten, dat zij, uitgezonderd wanneer de Generale Synode bijeen is, op den verjaardag van Hare Majesteit de Koningin de zegenbede der kerken aan hare Majesteit overbrengen; en dat de Synode aan de kerken een opwekking doe uitgaan om op den Zondag voorafgaande aan den verjaardag van Hare Majesteit bijzonder Haar in dankzegging en gebed te gedenken. Aanstonds neemt de Synode dit voorstel met groote instemming aan.

Komt in een schrijven van Prof. Kuyper, meldende dat ZHooggel. wegens de ongesteldheid zijner gade, vooreerst Zwitserland nog niet kan verlaten en dus tot zijn leedwezen verhinderd is ter Synode te verschijnen. De praeses spreekt zijn leedwezen over deze omstandigheid uit.

Deputaten voor art. 36 worden gecontinueerd.

Ds. Notten rapporteert namens de commissie van praeadvies over verzoeken tot de Synode gericht en over de verhouding tot andere kerkformaties en -groepen. De Synode vereenigt zich met het in dit rapport voorgestelde.

Vrijdag 18 *Augustus* 1899.

Morgenzitting.

Ds. Lion Cachet deelt mede, dat enkele buitenlandsche afgevaardigden, die naar deze Synode waren gedeputeerd, door bijzondere omstandigheden tot hun leedwezen verhinderd waren te komen.

Aan de orde wordt gesteld 't rapport van de commissie van praeadvies inzake „Opleiding tot den dienst des Woords." 't Advies der commissie luidt: de Generale Synode, constateerende de onmogelijkheid om de beide opleidingscholen thans te vereenigen, bestendige den bestaanden toestand en handhave en bevestige de Theol School als de inrichting der kerken voor de opleiding tot den dienst des Woords.

Over dit advies wordt 't woord gevoerd door Prof. Lindeboom, Prof. Rutgers, Prof. Noordtzij, Prof. Biesterveld, Ds. Notten, Prof. Wielenga, Oudl. Elshout, Ds. Littooij, Ds. Bavinck Sr., Dr. Honig, Prof. Bavinck, Dr. H. H. Kuyper en Ds. Van Schelven. Met algemeene stemmen wordt het voorstel aangenomen. Eveneens wordt aangenomen 't voorstel, om niet andermaal deputaten te benoemen.

Vervolgens komen in behandeling enkele voorstellen, die betrekking hebben op de Theol. School en die aldus luiden:

1. De Synode machtige Curatoren der Theol. School, om, indien zich een geschikte gelegenheid voordoet en de financiëele lasten der kerken er aanmerkelijk door worden verlicht, het Geref. Gymnasium aan eene particuliere vereeniging over te dragen; altijd echter met dien verstande, dat op verkregen rechten geen inbreuk worde gemaakt, dat het Gereformeerd karakter van het Gymnasium geen schade lijdt, en dat het Gymnasium zelf gevestigd blijve ter plaatse, waar de Theol. School zich bevindt.

2. De Synode geve aan Curatoren der Theol. School het recht, om aan het bestaande Geref. Gymnasium, dat thans vijf klassen telt, een zesde klasse toe te voegen, mits daarbij rekening houdende met den financiëelen toestand der School en aan de nieuwe regeling geen terugwerkende kracht verleend worde.

3. De Synode geve aan Curatoren in overweging, om het jaarlijksch schoolgeld van het Gymnasium op minstens honderd gulden te bepalen, en voorts aan de ouders of voogden, die leerlingen op het gymnasium zenden, mede te deelen, dat de kostende prijs van het Gymnasium ongeveer 200 gulden bedraagt in de hoop, dat de vermogenden onder hen den vollen prijs zullen betalen.

4. De Synode keure overigens de wijzigingen goed, die door Curatoren in het Reglement voor de gymnasiale opleiding aan haar worden voorgesteld.

5. De Synode neme in art. 13 van het Reglement voor de Theol. School de in de vorige Acta vergeten woorden op: „voor de toelating tot de Theol. studiën zal een onderzoek worden ingesteld naar de beweegredenen, die geleid hebben tot de keuze van het ambt van dienaar des Woords."

Deze voorstellen worden alle aangenomen.

Ook wordt aangenomen 't volgende voorstel van de commissie van Praeadvies, nadat de redactie door Dr. Wagenaar gewijzigd is: 6. De Synode kome terug op het bepaalde in art. 134 sub 3o. van de Synode van Middelburg en spreke uit: dat het geenszins aan Theol. studenten vergund zal zijn om op uitnoodiging van een kerkeraad in de gemeente een stichtelijk woord te spreken, tenzij dan na twee jaren Theol. studiën te hebben volbracht en op een geleverd preekvoorstel van den Hoogleeraren consent te hebben verkregen — en slechts zoo dikwerf het door de Hoogleeraren zal worden toegestaan.

Insgelijks vonden instemming deze voorstellen:

7. Ter verstrekking van de financiëele positie der Theol. School:

a. Richte de Synode een dringend en vriendelijk verzoek aan de kerken, om van nu voortaan jaarlijks twee afzonderlijke collecten voor de Theol school te houden.

b. Wekke correspondenten op, om hun arbeid voort te zetten en uit te breiden en deele mede, dat de inning der contributies voortaan onder leiding van den nieuwbenoemden penningmeester, Dr. H. H. Franssen, geregeld zal plaats vinden.

c. Zende rechtstreeks aan alle kerken eene circulaire, waarin zij worden opgewekt, om ter voorziening in het met 1 November waarschijnlijk te verwachten tekort van ongeveer 10,000 gulden, thans vóór genoemden datum aan den penningmeester Dr. H. H. Franssen te Zwolle eene *extra gift* te doen toekomen, opdat de Curatoren niet genoopt worden tot het opnemen van geld tegen hooge rente.

d. Machtige Curatoren, om, indien onverhoopt deze laatste poging niet slagen mocht, het ontbrekende geld op te nemen en daarvan terstond aan de kerken mededeeling te doen.

8. De Synode neme de voorstellen aan, die door Curatoren inzake *het Kerkblad* worden gedaan, verandere dienovereenkomstig het Weekblad in een Maandblad; late door Curatoren berekenen het bedrag dat jaarlijks door elke provincie voor dit blad zal moeten betaald worden, naar den op de Synode te Middelburg Art. 163 aangenomen maatstaf; stelle het Maandblad ook voor een abonnementsprijs van één gulden 's jaars verkrijgbaar, en blijve de uitgave er van met die van *de Bazuin* verbinden, maar zoo, dat de berichten, gelijk tot dusver tijdig aan *de Heraut* worden toegezonden.

9. De Syn. spreke uit, dat onder het peremptoir examenvak, genaamd kennis van den inhoud der H. Schrift, niet te verstaan is Bijbelsche Geschiedenis als zoodanig, of eenig speciaal Theologisch vak als Canoniek of Historia Revelationis, maar kennis van den hoofdinhoud van de Bijbelboeken, zoodat blijke, dat de examinandus in de Schrift genoegzaam thuis zij.

10. Wat betreft het verband der kerken met de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit, bestendige de Synode den bestaanden toestand; neme de rapporten, te dier zake door deputaten voor dat verband ingediend, in de Acta op ter overweging voor de kerken; kome dan later, indien deze ingewikkelde zaak beter voorbereid en van alle kanten bezien is, op dit verband terug; dechargeere genoemde deputaten, met dank voor de genomen besogne, en ga tot benoeming van nieuwe deputaten over.

Prof. Lindeboom brengt ter sprake 't rapport van deputaten tot oefening van het verband tusschen de Geref. kerken en de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit en dat verband zelf. Ds. Klaarhamer dient hierop van antwoord.

Dinsdag 22 *Augustus* 1899.

Morgenzitting.

De praeses verwelkomt de adviseurs Ds. Fernhout, Ds. Goedbloed en Ds. Kropveld en deelt mede dat ook de heer Huysing, vroeger predikant te Batavia, ter Synode aanwezig is.

In plaats van sommige primi zijn enkele secundi opgekomen o.a. Dr. Hania in plaats van Ds. Bavinck Sr. Wordt gelezen de toespraak welke Ds. James F. Zwemer, afgevaar-

digde van „the General Synod of the Reformed church in America" zou gehouden hebben, wanneer ZWE. niet verhinderd was geworden naar Nederland over te komen. Dit schrijven is rijk aan inhoud. Het wijst op de geschiedenis der Reformed Church; de verkleefdheid aan de Gereformeerde Belijdenis, Liturgie en tuchtoefening; de gezindheid om zusterlijk te leven met de Chr. Geref. kerk in America; de uitbreiding der kerk; den Zendingsarbeid door haar ondernomen; ook op hetgeen geschiedt in zake opleiding tot den dienst des Woords. Aan Ds. Lion Cachet wordt opgedragen Ds. Zwemer den dank der Synode over te brengen.

De commissie van praeadvies in zake de Zending ontvangt 't woord. Zij stelt voor bij monde van Oudl. N. Sluis: 1o. te voldoen aan het verzoek van Ds. J. H. Donner om ontslag als Zendings-Director en wel om dit ontslag op de meest eervolle wijze te verleenen met dank voor alles wat ZWE. in 29 jaren in deze qualiteit heeft verricht en 2o. het archief van de Zending, (waarvan Ds Donner een zeer volledigen catalogus heeft gemaakt), en het Museum over te brengen naar de Theologische School. Alzoo besloten.

Prof. Biesterveld leest voor 't praeadvies over 't rapport van de commissie van advies. Het houdt in, dat deze commissie herhaaldelijk van advies in Zendingszaken heeft gediend en stelt voor deze broeders met veel dank te dechargeeren. De Synode handelt alzoo.

Ds. Breukelaar deelt mede, dat de commissie heeft gelezen 't rapport van deputaten, door de vorige Synode benoemd, om de belangstelling in 't werk der Zending aan te vuren en dat uit dit rapport blijkt, dat door deputaten met veel ijver is voldaan aan de gegeven opdracht. De commissie van praeadvies stelt voor, deze deputaten met dank te dechargeeren. De Synode herinnert zich hiermede.

Ds. Hessels brengt verslag uit over 't protest van den oud-Zendeling van Alphen en van een verzoek van de Ger. kerk te Zaandam (A), op deze zaak betrekking hebbende. De commissie stelt voor: 1o. te blijven bij hetgeen te Middelburg werd bepaald, aangezien in het protest geen nieuwe feiten worden genoemd, die aanleiding zouden kunnen geven om op het vroegere besluit terug te komen en 2o. de kerk van Zaandam A te verwijzen naar de Acta van de Synode van Dordrecht (1893) en die van Middelburg (1896). Over deze conclusie ontspint zich eene breede discussie. Nadat gelezen is de correspondentie tusschen den Zendings-director en den Civiel-Gezaghebber op Soemba den heer M. de Korte, stelt de praeses voor te besluiten, de conclusie van de commissie van praeadvies aan te nemen, aangezien in deze correspondentie geen feit voorkomt, dat aanleiding geeft om het besluit van Dordt te herzien. Alzoo besloten.

Naar aanleiding van het rapport van deputaten Synodi voor Soemba zegt Prof. Biesterveld, namens de commissie van praeadvies, 't volgende: De missionaire predikanten hebben met veel ijver in de afgeloopen jaren gearbeid, zij (en vooral br. Pos) krijgen steeds meer ingang bij de bevolking en 't is br. Pos zelfs mogen gelukken in 1897 een dreigenden oorlog tusschen Savoeneezen en Soembaneezen te voorkomen. Een onderzoek is ingesteld naar de wijze, waarop het Paganisme op Soemba optreedt. Dit onderzoek is echter nog niet geheel afgeloopen. Br. de Bruyn, tot nu toe meer onder de Savoeneezen arbeidende, is voornemens nu ook den arbeid onder de Soembaneezen krachtig aan te vatten. Voorts stelt de commissie voor aan te nemen de voorstellen van deputaten Synodi, welke echter (zoo merkte Prof. Rutgers op) eerst kunnen behandeld na vaststelling van de Zendingsorde. De Synode vereenigt zich met enkele adviezen (aan de dienaren des Woords op Soemba te verstrekken), betrekking hebbende op kerkelijke handelingen, welke door de commissie van praeadvies aan de Synode worden aangeboden.

Middagzitting.

De Synode benoemt als commissie van praeadvies voor de uitvoering van Art. XIII der Kerken-ordening en voor Hulpbehoevende kerken: Ds. Kouwenhoven, Ds. Langhout, Ds. Littooij, Ds. v. Schelven, Ds. v. d. Velden en de Ouderlingen Brink, Hamming, Fukkink en Schreuders.

Dr. Hania wordt benoemd in plaats van Dr. v. Goor, die ontheffing hiervan verzocht heeft, in de commissie voor tucht en geschillen.

De Synode gaat voort met de behandeling van de adviezen van dienaren des Woords op Soemba te verstrekken.

De Synode besluit, dat deputaten zullen worden benoemd, die op de volgende Synode advies zullen uitbrengen over de vraag: hoe een heiden, die in polygamie leefde, ten opzichte van zijne onderscheidene vrouwen heeft te handelen, wanneer hij tot het Christendom overgaat.

De Synode besluit, dat aan de Koninklijke Nederlandsche Pakketvaartmaatschappij eene dankbetuiging zal worden gericht voor de belangelooze wijze, waarop zij gelden naar Soemba overmaakt.

De Synode behandelt enkele protesten. Zij vereenigt zich met de adviezen, namens de commissie door Ds. De Geus, Prof. Noordtzij, Ds. Rudolph, Prof. Wielenga en Ouderl. Mulder uitgebracht.

Op verzoek wordt nog meegedeeld, dat in de zitting van Vrijdag Prof. Lindeboom geadviseerd heeft, zich niet te vereenigen met 't voorstel van de commissie van praeadvies om den bestaanden toestand inzake de vereeniging van de beide Opleidingsscholen te bestendigen.

Prof. Biesterveld rapporteert over de zaken rakende de betrekking tusschen kerk en Overheid.

Op de vraag van de particuliere Synode van Friesland: „de Generale Synode spreke zich uit over de vraag, in hoeverre de kerken zich hebben neer te leggen bij hetgeen door de Overheid in ons land inzake Huwelijk en Echtscheiding is bepaald", besluit de Synode niet in te gaan, aangezien geen advies over een bepaald geval wordt gevraagd.

Gelderland vraagt: „Van de Generale Synode ga een krachtig manifest uit tot de hooge Overheid des lands, tegen allerlei roepende zonden onder burgers en militairen, hoogere en lagere standen?" Zuid-Holland verzoekt: de Generale Synode spreke de wenschelijkheid der wederinvoering der doodstraf uit. De commissie van prae-advies stelt voor te verklaren, dat op dit oogenblik de toestand van ons volk niet van dien aard is om aan deze verzoeken te voldoen.

Hiermede vereenigen zich niet de professoren Lindeboom en Wielenga, en evenmin Ds. Rudolph.

Dr. Honig stelt, rekening houdende met den wensch van de particuliere Synode van Utrecht voor: „De Generale Synode besluite dat de deputaten voor Correspondentie met de Hooge Overheid een audientie zullen aanvragen bij Hare Majesteit de Koningin om Hare Koninklijke Hoogheid met bescheidenheid maar tevens met ernst te wijzen op het toenemen van allerlei zonden onder 't Nederlandsche volk en op de wenschelijkheid van wedervoering der doodstraf.

Besloten wordt, dat de kerken in dezen zullen optreden. Over 't voorstel Utrecht zal nader worden beslist.

DR. A. G. HONIG.

BERICHTEN VAN PLAATSELIJKE KERKEN

ANNA-JACOBA-POLDER, 14 Aug. 1899. Met algemeene stemmen is alhier beroepen de Welew. heer J. L. Schouten, Candidaat te Zwolle.

Namens den Kerkeraad,
A. WISSE, Scriba.

—

BROEK OP LANGENDIJK, 14 Aug. '99. Alhier is beroepen de Weleerw. heer R. W. de Jong, predikant te Ter Neuzen.

Namens den Kerkeraad,
JB. BALDER WZ., Scriba.

—

HEEG, 15 Aug. '99. De kerkeraad ontving heden van den Weleerw. heer Ds. D. Bakker te Sneek het verblijdend bericht, dat ZEerw. van den Heere vrijmoedigheid en bereidvaardigheid heeft verkregen om de roeping als missionair dienaar des Woords op te volgen. Moge hiervoor door alle kerken in ons vaderland de Naam des Heeren worden groot gemaakt; en worde tevens het aangezicht des Heeren vuriglijk gezocht, opdat zoo spoedig mogelijk, onder 's Heeren gunste, Ds. Bakker worde uitgezonden naar Midden-Java

Namens den Kerkeraad van Heeg,
H. C. VAN DEN BRINK, Praeses.
P. DE ROOS, Scriba.

—

DELFT, 18 Aug. '99. Gisterenavond werd, naar aanwijzing van de stemgerechtigde leden, door den kerkeraad voor de tweede maal beroepen Ds. G. Wielenga te Katwijk a d Rijn

Namens den Kerkeraad,
P. GOUDAPPEL, Scriba.

—

DE LEEK. Zondag 20 Aug. was het uur gekomen, dat na ruim 5½ jaar arbeid onder ons, onze geachte Leeraar, Ds. N Woldinga, zegenend afscheid van de gemeente nam, naar aanleiding van den 52sten Zondag v. d Catechismus. Nadat ZEerw. na eenige hartelijke toespraken zegenend afscheid had genomen, was een Ouderling tolk van kerkeraad en gemeente, om den scheidenden Leeraar dank te zeggen, voor de dienende liefde der gemeente bewezen, daar ook de gemeente het voorrecht mocht genieten, dat onder zijn dienst een Chr. School werd gesticht en hem verder Gode aan te bevelen. De gemeente werd verzocht den vertrekkenden Leeraar toe te zingen Ps 121 : 4.

Namens den Kerkeraad,
A. SIKKEMA, Scriba.

Het adres des kerkeraads is voortaan: K. Smit te Leek.

—

RIJSWIJK, 20 Aug. '99. Hedenavond na de godsdienstoefening werd alhier, onder leiding van onzen geachten Consulent Dr. Wijminga van Voorburg, tot Herder en Leeraar beroepen, de Weleerw. heer Ds. E. J. de Groot van Ridderkerk.

Namens den Kerkeraad,
A. v. VLIET, Scriba.

—

KATWIJK a/d RIJN, 20 Aug 1899. Zondagmorgen j.l. na de godsdienstoefening werd onze gemeente opnieuw geschokt, daar onze geliefde Leeraar Ds. G. Wielenga bekend maakte, een roeping te hebben ontvangen van de Geref. kerk te Delft Die kerk heeft den moed gehad voor de tweede maal hem uit ons midden te roepen. Geve de Heere dan ZEerw. in dezen licht en wijsheid, opdat de beslissing moge zijn tot Zijne eer en tot blijdschap dezer gemeente.

Namens den Kerkeraad,
W. VOOYS, Scriba.

VEENWOUDSTERWAL, 20 Aug. 1899. Heden is tot Herder en Leeraar dezer gemeente beroepen de Weleerw. heer Ds. S. v. d Wal te Minnertsga.

Namens den Kerkeraad,
A. V. D. WOUDE, Scriba.

—

BLEISWIJK, 21 Aug. 1899. Heden ontvingen wij het bericht van den Weleerw. heer Ds. H. R. Nieborg, bedienaar des Woords te Witmarsum, dat ZEw. voor de roeping naar deze gemeente heeft bedankt.

Namens den Kerkeraad,
J. C. LIEVAART, Scriba.

—

BURUM, 21 Aug. '99. Gister maakte onze geachte Leeraar, de Welew heer B. Roorda, bekend, voor de roeping der Ger. kerk te Hommerts-Jutrijp te hebben bedankt.

K. RADEMA, Scriba.

—

GROOTEGAST, 22 Aug. 1899. Tot Herder en Leeraar dezer gemeente werd op 20 Aug. met toestemming van onzen Consulent, onder leiding van den Weleerw. heer Ds. B. v. d. Werff van Kruiningen, uit een tevoren gemaakt drietal, beroepen de Weleerw. heer Ds. J. Bakker te Bunschoten. Dat deze roeping strekke tot welzijn van Christus' kerk, is de wensch van kerkeraad en gemeente.

Namens den Kerkeraad,
D. BAKKER, Scriba.

—

BRUINISSE, 16 Aug. 1899. Ingevolge opdracht der Classis, was het voor den kerkeraad van Bruinisse een groot voorrecht, dat hij de kerk van *Nieuwerkerk (Duiveland)* tot zelf-openbaring mocht brengen. Daartoe was deze gemeente op Dinsdagavond 8 Aug. bijeenvergaderd en hield Ds Van Bueren een passende rede naar aanleiding van 2 Tim. 2 : 19. Hierna had de verkiezing van kerkeraadsleden plaats. Stelle de Heere deze jeugdige gemeente tot een rijken zegen, opdat zijn Naam door haar verheerlijkt worde.

Namens den Kerkeraad,
J. MULLER, *Scriba.*

—

BOSKOOP, 22 Aug. 1899. Zondag 20 Augustus was voor de Geref. kerk alhier een beteekenisvolle dag. Nadat 10 Augustus door de Classe Leiden de concept-acte tot ineensmelting der kerken A en B was goedgekeurd, kwam men thans voor het eerst saâm in één kerkgebouw. Ds Eerdmans sprak naar aanleiding van 1 Petrus 2 : 5 over den aard en de bestemming der gemeente. Moge 's Heeren zegen rusten op deze saambrenging, tot eer zijns Naams, maar ook tot heil en opbouwing zijner kerk aan deze plaats.

Namens den Kerkeraad,
F. J. GROOTENDORST, *Scriba.*

BERICHTEN VAN CLASSES.

Classis Haarlem.

Vergadering der Classe D. V. op *Dinsdag* 19 *September*, gewone plaats, aanvang half tien.

Punten voor het Agendum, zoo mogelijk, *vóór* 5 *September* in te zenden.

Namens de Raden der Geref. kerk van Haarlem,
W. RINGNALDA.

ONTVANGSTEN.

Antwerpen.

Met hartelijken dank ontvangen:

Gevonden i/d collecte te Vlissingen B		f	1,—
Gift v/d Vereen voor Inw. Z. te Goes		-	5,—

Er is nu in het geheel ontvangen een bedrag van f 1369,01. Dit bedrag is nog te gering om te Antwerpen grond te koopen En toch moeten de broeders met 1 Sept. a.s. weder hunne „eigengehuurde woning" verlaten. Waarheen dan nu? Komt, Broeders en Zusters in Nederland, helpt toch eens flink, opdat zulk een vraag niet meer behoeft gedaan te worden.

Namens Deputaten,
J. C. C VOIGT, *Penningm*

Raamsdonk, 21 Aug. '99.

—

Voor de Evangelisatie in de Prov. Groningen.

Van Mevrouw v. d. Hoop van Slochteren te Slochteren f 3,50

P. POSTEMA, *Penningm.*

Warfum, 21 Aug. '99.

—

Kas van Hulpbehoevende kerken in Noord-Holland.

Ontvangen door Ds. P. A. Lanting te Nieuwendam de collecten van:

Marken	f 6,19⁵	Buiksloot	f 4,55
Monnikendam	- 4,73	Edam	- 3,10⁵
Nieuwendam	- 4,73⁵	Broek in Waterland	- 2,78
Landsmeer	- 7,35⁵	Purmerend	- 5,94⁵
Holysloot	- 1,47⁵	Zunderdorp	- 1 ⁻5
Oostzaan	- 1,70		

En door Ds. H. W. van Loon te Amsterdam ¾ coll. van Huizen . . . . - 4,17

F. ZANTINGE, *Quaestor.*

Hoorn, 17 Aug '99.

—

Zuid-Holland.
Kas voor hulpbehoevende studenten in de Theologie.

Ondergeteekende bericht de goede ontvangst van de volgende collecten voor bovengenoemde kas:

Zwartewaal	f 4,36⁵	Leiden C	f 15,40
Delfshaven	- 22,90	Hazerswoude	- 9.39
Hoogvliet	- 5,76⁵	Katwijk a d. Rijn	- 11,50
Katendrecht	- 24,84	Hillegom	- 9,43
Schiedam A	- 21.82⁵	Sassenheim	- 12,95
Oud-Terbregge	- 1,81	Boskoop A	- 19,67
Leerdam B	- 2,12⁵	Katwijk a. Zee	- 10,50
Naaldwijk	- 17,09	Koudekerk	- 5,—
IJselmonde	- 7,15	Leiden A	- 21,45
's-Gravenhage A	- 69,30	Voorschoten	- 13,15⁵
's-Gravenhage B	- 75,16	Rijnsburg	- 17,20
Rijswijk	- 1,58	Giessendam A	- 12,18
Zegwaart	- 7,14⁵	Capelle a. d. IJsel	- 6,41
Leiden B	- 18,31	Overschie	- 10,77⁵

Met dank worden deze collecten vermeld. Maar tevens wordt aan onze kerken in Zuid-Holland medegedeeld, dat het dringend noodig is, dat alle kerken een flinke collecte zenden, dewijl anders de kas niet aan hare verplichtingen zou kunnen voldoen. En dit zou zeer te betreuren zijn, omdat onze jongelingen, aan wie steun is beloofd, daardoor in financiëele moeilijkheid zouden komen. Wie van onze Broeders en Zusters zenden ons eens flinke giften voor bovengenoemde kas?

A. LOOIS, *Penningm.*

Pernis, 17 Aug. 1899.

—

Voor de Inw. Zending en Bijbelcolp. in Noord-Brabant en Limburg.

Met hartelijken dank ontvangen van de volgende kerken:

Bruinisse	f 2,50	Heinkenszand	f 2,—
Anjum	- 2,50	Giessendam A	- 3,50
Zierikzee	- 2,50	Oppenhuizen	- 3,—
Krimpen a/d Lek	- 1,—	Meppel	- 6,—
Soest	- 2,—	Amersfoort B	- 2,50
Veenendaal	- 10,—	Rozenburg	- 2,50
Sneek A	- 4,—	Stellendam	- 1,—
Vorden	- 1,—	Heinenoord	- 2,—
Schiedam B	- 10,—	Oudshoorn	- 2,50
Silvolde-Gendringen	- 1,—	Gouda B	- 4,—
Zuilichem	- 1,50	Heerenveen	- 2,50

Voorts is nog ingekomen:

V/d diakonie der Geref. kerk	Heer-Hugowaard	- 2,50
Jaarlijksche bijdrage v/d Ger. kerk te	Heinenoord	- 2,—
Uit het „Wijnrankje" der Ger. kerk te Leiden A		- 10,—

Uit bovenstaande opgave blijkt, dat reeds enkele kerken aan het verzoek der deputaten hebben voldaan. Mogen ook de andere kerken ons met zulke verrassende bijdragen verblijden, opdat het tekort spoedig zij aangezuiverd.

Gebiede de Heere zijnen zegen!

Namens Deputaten,
J. C. C. VOIGT, *Penningm.*

Raamsdonk, 21 Aug. '99

—

Voor de Theologische School.

De volgende coll. en gift:

Sauwert	f 8,39⁵	Andijk	f 17,03
Hoorn	- 8,77⁵	Opperdoes	- 5,69
Urk	- 30,—	Medemblik	- 5,27⁵
Enkhuizen	- 44,30		

Door Ds. J. Gideonse ½ coll. o h Jaarf. d. Jonged.v. „Bid en werk" te Enschedé . - 5,40

Met dank wordt tevens vermeld, dat aan Prof. Bavinck weder een Aandeelbewijs ten geschenke is gezonden door de Kinderen van wijlen den heer *J. L. Jonker* te *Ruinerwold.*

Kampen,
19 Aug. '99.

C. MULDER,
Wn. Pnmr.

—

Voor de Zending.

Door Ds Pera te Hallum, v/e Zondagav. gezelschap te Nieuwe-Bildtzijl . . .	f	1,35
Door Jakob Sluijs Jz, gev. in de Uniecoll. te Andijk	-	2,97
Door G. de Vries Jz. te Metslawier, van N. N.	-	1,50
Door Ds Doorn te 's-Gravenhage, van N N.	-	1,—
Door Ds. Gispen Jr, gev. in de coll. te Baarn	-	10,—
Door Ds. Kuik, gev. in 't kerkz. te Putten	-	1,—
Van J. N. Z.	-	80,—
Door Hoofdonderw. Olthoff te Wildervank, van eenige leerlingen f 2,35 en van eene leerlinge die de School verlaat f 1, te zamen .	-	3,35
Door J. Buskop, v/d Jonged.-Ver. te Delft	-	3,—

Pinkstercollecte:

Duurswoude	f 3,47	Hengelo	- 32,32
Vianen	- 10,80	Holten	- 8,05
Langerak	- 15,67	Nijverdal	- 34,74
Noordeloos	- 5,33	Olst	- 4,—
Scheveningen B	- 41,50	Rijssen	- 3,48
Almelo	- 18.23	Vriezenveen	- 1,70
Deventer A	- 18,89	Wierden	- 5,00⁵
„ B	- 16,13⁵	Wijhe	- 19,19⁵
Enschedé B	- 29,—	Berkel ex. port	- 34,51
Enter	- 8,17⁵	Gaastmeer	- 10,—

N. B. In een voorg. Nr. staat: Sliedrecht ('98) f 31, Sliedrecht ('99) f 51, Sliedrecht nagift f 5,40; lees voor Sliedrecht overal Dordrecht C.

Bij Ds Lion Cachet ingekomen:

Door Ds. Teerink, 3 m. verz. in busjes door 10 meisjes te Amersfoort f 25 en gev in de coll. f 10 te zamen	f	35,—
Door Kuijper Boone, v/d Schoolkind. te Bunschoten	-	6,—
Door Mej M. v. Houwelingen, v/d 2½ Centsmeisjesver. te Giessen-Nieuwkerk	-	15,74⁵
Door M. v. d. Staal te 's-Gravenzande, v/d Schoolkind en v. anderen . . .	-	3,—
Van dHr. C. J. M. te Meppel . .	-	5,—
Busje v/d hr. H. R. te Nieuwerkerk .	-	5.85
Door G. Dorleijn, gev. in de coll. te Oost-Souburg	-	10,—
Door Muizelaar, busje Zondagavondbijeenk. te Stavoren	-	4,27⁵
Door J. Botterweg te Zwolle van J. W. H. f 1, Mej. H. f 2,50, H. J. B. f —,50, Mej. C. f 1, van eenige Schoolkind. f 6,09, v/d kind. v. J. B. f 1,41 te zamen . . .	-	12,50
Van A. O. te Rotterdam voor het Zend Hospitaal te Djokjo	-	1,25
Door Vijfwinkel, P. C. v/d Zondagssch. te Barendrecht	-	1,05⁵
Door A. Vermeij, v/d Chr. Zangver te Dubbeldam, v/d Med. Zend.	-	3,40
Van Mej. de Wed. Moyet te Delft v/h Zend. Hospitaal f 3, en v/d Keucheniussch. f 2 te zamen	-	5,—
Door Ds v. d. Linden, v/d Zondagssch.-Ver. „Bidt en werkt" te 's-Gravenhage . . .	-	10,—
Door den heer A. Hoogendijk, Pinkstercoll. in de Ned. Herv. kerk te Ouderkerk a/d IJsel	-	10,—
Van J. B. te Putten	-	—,50
Door A. G. Zeggelaar een coll. v/d kerk te Voorthuizen	-	12,50

Voor *de Heidenbode:*

Door Ds. Teerink te Amersfoort . . .	-	5,04
Door A. Bloot te Moordrecht . . .	-	1,—
Van dHr. Schiltman te Rotterdam . .	-	—,40
Door J. Beukelman te Benschop . . .	-	9,—
Door J. Balder te Broek op Langendijk . .	-	7,20
Door Kuijper Boone te Amersfoort . .	-	12,60
Door P. van 't Hoff te Katendreeht . .	-	63,—
Door G v. Aller te Nijkerk . . .	-	100.—
Door W. v. d. Linden te Utrecht . . .	-	118,—
Van Wachtmeester de Jong te Zevenaar . .	-	1,25

B. DE MOEN, *Quaestor.*

Doesborgh, 19 Aug. 1899.

—

Zending onder de Joden.

Van N. Koops, Rotterdam	f	2,—
Van J. H. O. te Leiden	-	2,—
Van B. van Heijningen, den Haag: voor het laten lezen der *Bazuin*	-	2,50
Door W. Warnaar, Sassenheim: van N. N. te Albany, N.-Amerika	-	12,50
Door Ds Veenstra, St.-Anna-Parochie: gevonden in de collecte	-	2,50

Met hartelijken dank voor de blijken van belangstelling bij vernieuwing van verre en nabij ondervonden, wordt de arbeid onder de Beminden om der Vaderen wil verder aan de liefde van ons volk minzaam aanbevolen door

den Penningmeester,
E. KROPVELD.

Op reis, 18 Aug. '99.

AAN EEN VRIEND TE JERUZALEM.

Waarde Vriend,

De oogen van geheel de beschaafde wereld (om mij nu eens voornaam uit te drukken) zijn thans vooral gevestigd op Frankrijk en Engeland.

Frankrijk en de Dreyfus-zaak! Voorwaar een tragisch besluit van de eeuw der verlichting door het volk, dat zoo gaarne als het beschaafdste van alle volken wil beschouwd worden; de groote natie, vooral groot in misdaden en in allerlei afwijkingen van de beide Tafelen der Zedelijke wet. Een natie, waar de krankzinnigheid de normale toestand van de meerderheid schijnt te zijn.

En Engeland het onbegrijpelijkste volk misschien van den aardbodem, althans voor zoover de aarde met de Christelijke religie bekend is gemaakt.

Engeland en Transvaal, dat is nu de verbinding die aller aandacht trekt, de verbinding die een gevoel van afschuw opwekt, bij alle menschen die rechtvaardigheid liefhebben.

Welke de schuldigste is van die twee natiën, kunnen en mogen wij niet uitspreken. God is Rechter, de Rechter ook der natiën.

Aan de Franschen is veel geschonken, wat behoort tot het gebied der gemeene gratie.

Maar aan het Engelsche volk is daarenboven zooveel van de bijzondere genade geschonken, dat we daarbij onwillekeurig moeten denken aan het Woord des Heeren: die den wil des Heeren geweten en niet gedaan zal hebben, zal met dubbele slagen geslagen worden.

Welk een tegenstelling tusschen de vrome en de edele Britten, en de mannen die de gansche wereld voor Engeland opeischen en voor geen middel terugdeinzen, dat leiden kan tot hun doel. De Engelsche politiek, aan de eene zijde en de offers van bloed en tranen door een schare van Engelsche Christenen voor het koninkrijk Gods en de rechten van Koning Jezus op zijne kerk, in den loop der eeuwen, gebracht.

Het is echter mijn doel niet om in den vuilnisbak, die hoogere politiek of wereldpolitiek heet, te roeren of te grabbelen.

Ik ben op de gedachte aan de Engelschen gekomen door een boek, dat dezer dagen, door de Vereeniging Christelijke Bibliotheek, bij Callenbach te Nijkerk is uitgegeven, hetwelk handelt over *John Bunyan* en geschreven is door Dr. H. M. van Nes, pred. bij de Ned. Herv. gemeente te Rotterdam.

Waarom en waardoor zijn mannen als John Bunyan en, in onze eeuw, Spurgeon, alleen onder de Engelschen opgestaan, en waarom konden zulke mannen alleen onder Engelschen zich volkomen ontwikkelen en aan het licht brengen, wat in hen was?

Deze vraag heeft mij dikwerf bezig gehouden.

Misschien is een van de voornaamste redenen hierin gelegen, dat het Presbyteriaansche stelsel in Engeland nooit heeft willen tieren.

De kerk, over welke koning Hendrik VIII en zijn opvolgers, koning of koningin, en zijne bisschoppen meesters zijn, aan de eene zijde, en de non-conformisten aan de andere zijde, hebben toestanden in het leven geroepen en karakters gevormd, die men elders niet aantreft. Het gruwelijk onrecht door de Engelsche staatskerk een groot deel van het Engelsche volk aangedaan, en de wreede vervolgingen van die kerk uitgegaan, het bloed van Gods heiligen, dat deze bisschoppelijke kerk, met hartstocht, geslurpt heeft, heeft in het leven dier natie diep ingegrepen. Uit bloed en tranen zijn daar gemeenten, vrije gemeenten, ontsproten, waarin het persoonlijke, het eigen talent en het karakter tot een uiting en ontplooiing,

kwamen, die in Presbyteriale landen nooit mogelijk was en nooit mogelijk zal worden.

Wanneer men John Bunyan en Spurgeon zich denkt in Nederland, zou een van tweeën met hen gebeurd zijn. Zij zouden òf aan de middelen geholpen zijn om een wetenschappelijke opleiding te ontvangen, òf dominee geworden zijn naar Art. 8. In beide gevallen zou Bunyan geen Bunyan en Spurgeon geen Spurgeon zijn. Zij waren dan in het kader der gewone predikanten opgenomen, en, aan de gewone critiek onderworpen, en aan de wereld onbekend gebleven.

Ook in de dingen van het koninkrijk der hemelen is aan de Engelschen iets gegeven, dat geen ander volk bezit, iets universeels, iets voor de gansche wereld.

Wij, in Nederland, hebben geen grooten aanleg voor geestdrift en dweperij. Maar als we dwepen, doen we het gewoonlijk met vreemdelingen, met wat uit den vreemde komt en ons vreemd is.

Ook op godsdienstig gebied. Spurgeon is, op 't oogenblik, een weinig naar achteren gedrongen door de Witt Talmage. Deze zal, op zijn tijd, weer voor een ander plaats moeten maken. Altijd weer door iemand, die Engelsch spreekt.

Merkwaardig is dan ook het verschijnsel, dat John Bunyan, die reeds meer dan twee eeuwen dood is, nog altijd de aandacht trekt van geleerde mannen, ook in Nederland, en men nog niet moede is zijn schriften te lezen, te bestudeeren, zijn leven te beschrijven en zijne werken te prijzen. Zijn volk richtte hem een standbeeld op, en in heel de beschaafde wereld is de naam van den ketellapper-dominee bekend.

In geniale kracht, in scheppend talent, in diepte van geestelijke kennis wint Bunyan het dan ook van de beroemdheden dezer eeuw, die korter of langer, opgang maakten in de godsdienstige kringen.

Indien men vraagt: wat is realiteit, wezenlijkheid en werkelijkheid in de religie, in de bekeering, in het geloof, in den geestelijken strijd, in het prediken, in het schrijven, in het lijden om 's Heeren naam, in geheel het Christelijke leven? men leze Bunyan. Men leze het keurige boek dat Dr. van Nes over hem schreef, een boek waaruit veel te leeren valt voor het godsdienstig en kerkelijk leven onzes tijds; een boek vol waardeering, waarin een litterator-theoloog uit de 19e eeuw ons het leven van den zoo rijk door God begenadigden ketellapper met meesterhand teekent, en de voornaamste geschriften van dezen dichter-prediker bij de gratie Gods ons leert verstaan en waardeeren.

Merkwaardig acht ik het ook, en kenmerkend voor onzen tijd, dat letterkundigen den arbeid van Bunyan bestudeeren, ook uit een letterkundig oogpunt. Het boek van Dr. van Nes is ook hierom belangrijk. Men behandelt Bunyan als schrijver van naam en beteekenis.

Doch het allerbelangrijkste is wel dit, dat zoo doen de ook de groote waarheden, door de reformatie in de 16e eeuw weder op den voorgrond gesteld, onder de oogen van velen komen, die er niets van weten, en niets van zouden willen weten, als men ze opzettelijk onder hun oogen bracht.

In het *Christelijke Weekblad voor Leiden en omstreken* las ik het volgende stukje:

„Een merkwaardig gezegde.

De beroemde Goethe liet zich eens in een gesprek met Dr. Eckerman eene gewichtige opmerking over den geest onzes tijds ontvallen. „Ik zal u — zeide hij tot den Doctor — iets ontdekken, en gij zult het in den loop uws levens menigvuldig bevestigd vinden. Alle tijdvakken die zich in een staat van teruggang en ontbinding bevinden, zijn *subjectief*; — daarentegen, alle voorwaarts gaande tijdvakken hebben eene *objectieve* richting. Onze geheele tegenwoordige tijd is een tijd van teruggang; want hij heeft eene subjectieve strekking. Gij ziet dit niet blootelijk in de poëzie, maar ook in schilderkunst, en in vele andere dingen. Elke belangrijke en degelijke werkzaamheid gaat van het binnenste uit en hecht zich aan de voorwerpelijke wereld, gelijk gij aan alle grootsche tijdsgewrichten waarneemt, die inderdaad krachtig voortrukten, en alle objectief van strekking waren."

Deze opmerking is van eene allerruimste toepassing. Ook in het godsdienstige worden groote en gewichtige tijdperken gekenschetst door het geloof aan groote en gewichtige waarheden, zooals bijvoorbeeld, het allerbelangrijkste tijdperk der Hervorming, waarin eene objectieve leer verkondigd werd, door welker aanneming zich geheele kerkgemeenschappen vormden. In onzen tijd daarentegen is alles nog meestal subjectief. Het zijn eigene denkwijze, personeele standpunten, bijzondere beschouwingen, individuële overtuigingen waarvan men hoort; maar weinig gemeenschappelijk geloof, kerkelijk leven, gezamenlijk streven naar één en hetzelfde doel. En alzoo kan niets, dat waarlijk grootsch en zegenrijk is, tot stand komen."

Opmerkelijk, niet waar? dat een man als Goethe, onzen tegenwoordigen tijd een tijd van teruggang noemde, omdat hij heeft een *subjectieve strekking*. Hoe is, deze gansche eeuw door, de waarheid van die opvatting gebleken op elk gebied, niet het minst op dat der theologie, of, wilt ge liever op religieus gebied en, als gevolg daarvan, ook op het gebied der politiek, en op elk ander gebied van het geestesleven der volken.

Gelukkig is het daarom te achten, dat er wel eenige kentering te bespeuren is. En al is het nu nog maar een wolkje als eens mans hand, er is toch een begin. Het wordt toch meer ingezien, dat het zoo niet langer gaat; dat de arme mensch in zijn zoeken en lijden en strijden het objectieve niet missen kan.

En daarin ligt ook een hoop voor de toekomst van het Calvinisme. Niet in dien zin, dat de oude levensvormen weer uit den doode zullen opstaan; maar ik bedoel er dit mede, dat het oude leven, in altijd nieuwe vormen, zich weer zal laten gelden en aan het licht brengen, dat de mensch leeft bij het objectieve, bij het woord dat den monde Gods uitgaat.

Veel moet nog verdwijnen en veel moet ook nog komen, eer dit algemeen door het volk des Heeren wordt geloofd en begrepen. Maar naar mate het meer geloofd en begrepen wordt, zal de blik ook ruimer worden, de verdraagzaamheid onder de geloovigen toenemen, en al wat klein gedacht is, moeten wijken voor het geloof, dat de kerk van Christus een roeping heeft voor de gansche wereld.

Eindigend blijf ik

Uw hopende Vriend,

GISPEN.

Theologische School.

De zaak der opleiding is jongstleden Vrijdag in de Generale Synode te Groningen beslist.

De beslissing bestond daarin, dat de bestaande toestand bestendigd en de Theol. School als de inrichting der kerken voor de opleiding tot den dienst des Woords *gehandhaafd* en *bevestigd* werd.

Met zeldzame eenparigheid werd dit besluit genomen. Allen stemden ervoor, zoowel de praeadviseerende leden als de afgevaardigden der kerken. Mannen van B even trouw als mannen van A.

Van verdeeldheid of twist was geen oogenblik sprake. Allen waren overtuigd, dat, nu er toch aan geen vereeniging te denken viel, de School niets dringender noodig had, dan dat er een einde kwame aan de onvastheid en dat haar bestaan bij den voortduur verzekerd werd.

En dat is de groote beteekenis van het gevallen besluit. *Het afzonderlijk en zelfstandig bestaan van de School, als de inrichting der kerken voor de opleiding tot den dienst des Woords, is er zoo sterk mogelijk door verzekerd.*

Voor hen, die liever in den zin van het voorstel-*Bavinck* vereeniging van beide Opleidingsscholen hadden gewenscht, is dit besluit tot op zekere hoogte eene teleurstelling. Misschien hadden zij ook liever gezien, dat er op de Synode principieel ware gediscussieerd en nog eene poging beproefd, om tot vereeniging te komen.

Maar wie alles goed overweegt, zal tot de overtuiging komen, dat het beter was, dat het voorstel-*Bavinck* niet in bespreking en niet in stemming werd gebracht. De onbevooroordeelde gemoedsgesteldheid, die voor eene kalme discussie noodig is, ontbrak ten eenenmale. Op allerlei wijze, vooral door het merkwaardige schrijven van *Prof. Rutgers* in *de Standaard* van 8 Aug., was het duidelijk geworden, dat de hand, die ter verzoening was aangeboden, zonder eenige aarzeling werd afgeslagen. Het stond van te voren bij velen vast, dat het voorstel-*Bavinck* niet goed kon zijn, en dat er niets goeds van te maken was.

Zoo kon de Synode niet anders dan het feit constateeren, dat vereeniging van beide Opleidingsscholen niet mogelijk was, en daarom den bestaanden toestand bevestigen. Want handhaving van het voorstel zou niet alleen verdeeldheid hebben gekweekt en de broeders van elkander verwijderd hebben. Maar het zou er ook toe geleid hebben, dat het òf afgestemd òf misschien met eene kleine meerderheid aangenomen ware; en in beide gevallen ware het doelloos en onvruchtbaar geweest. In zulk een ernstige zaak als de opleiding tot den dienst des Woords, moet zelfs de schijn van dwang door stemmenmeerderheid vermeden worden.

De voorsteller behoudt voor zich de overtuiging, dat er geen andere en geen betere weg tot vereeniging is. Hij betreurt het, dat de gedeeldheid der opleiding bestendigd werd. Maar hij staat vrij in zijne conscientie, dat de verantwoordelijkheid voor dezen toestand en de gevolgen ervan, in geen geval voor zijne rekening komt, noch voor rekening van hen, die aan zijne zijde staan en al het mogelijke tot toenadering en vereeniging hebben beproefd.

Voor anderen de rekenschap van hunne handelwijze overlatende, verblijdt hij zich daarom van heeler harte in het genomen besluit.

De voorstanders van de Theol. School hebben meer verkregen, dan zij wenschten. Want zij verklaarden zich bereid tot vereeniging; zij wilden tot het uiterste gaan en de School met de Vrije Universiteit verbinden. Maar hun voorslag werd van de andere zijde niet geaccepteerd. En nu verkregen zij en behouden voortaan het afzonderlijk bestaan der Theol. School. De Synode heeft uitdrukkelijk, ernstig en plechtig verklaard, *dat de School als inrichting der kerken voor de opleiding tot den dienst des Woords gehandhaafd en bevestigd zal worden.* Zoo hebben zij meer verkregen, dan zij verlangden. En er is niet de minste vreeze voor, dat iemand in het vervolg nog weer zal optreden met een voorstel, om de School op te heffen of met de Vrije Universiteit te vereenigen. De Theologische School staat, volgens besluit der Generale Synode, vaster dan ooit.

Dit resultaat is verkregen met de grootste eenparigheid. Er werd geen wanklank gehoord. Alle kerken, op de Synode vertegenwoordigd, zoowel die van 1886 als die van 1834, hebben zich *zedelijk verbonden*, om de School te *handhaven* en te *bevestigen*. Zij mogen het om verschillende redenen hebben gedaan. En ook de voorstanders van de Theol. School mogen onderling verschillen in de *gronden*, waarop zij haar bestaan en haar bloei bij den voortduur wenschen. Maar allen hebben zonder voorbehoud verklaard, dat de School als inrichting der kerken voor de opleiding tot den dienst des Woords blijven moet. In dit opzicht is er maar ééne overtuiging; de gansche Synode sprak zich eenparig uit. En ook onder de hoogleeraren der Theologische School bestaat er te dien opzichte volkomen eenstemmigheid. Zooveel het aan hen ligt, zal het besluit der Synode worden geëerbiedigd en toegepast.

Het zal nu alleen van de kerken afhangen, of het besluit der Synode werkelijkheid zal worden. Want als de kerken haar gebed en haar steun, haar geld en haar zonen aan de School onthouden, dan geeft het niets, of de Synode al tienmaal besluit, dat de School gehandhaafd en bevestigd zal worden. Maar nu de Synode zich zoo uitsprak, gelijk zij deed is er alle hoop, dat de kerken, die immers zelven in Synode dit besluit namen, het ook zullen toepassen en uitvoeren.

Laten dan nu ook alle kerken zonder onderscheid, eenparig en schouder aan schouder, hare School tot opleiding voor dienaren des Woords schragen en steunen!

Steunen met haar gebed, met haar liefde, met haar gaven!

En God de Heere, die door zijnen H. Geest ook deze Synode geleid heeft, krone dit besluit met zijne goedkeuring en stelle de School voor de kerken nog verder ten rijken zegen.

H. BAVINCK.

Kampen.

VOLKSNOODEN.

Evangelisatie onder onze soldaten.

Gaarne vestigen wij de aandacht op de „Mededeeling n van de Vereen. v. Evangelisatie onder de Militairen in Ned. Indië", No. 2, waarin een verslag van 5 Juni jl. gehouden Alg. Verg., en een overzicht over '98. Wij nemen daaruit een en ander over, dat de belangstelling kan opwekken en versterken.

„Wat het getal leden en begunstigers betreft, het is in dit jaar aanzienlijk vermeerderd. Waren in het voorgaande jaar de cijfers 205 leden en 82 begunstigers, thans zijn ze 263 leden en 134 begunstigers. Verschillende oorzaken hebben daartoe medegewerkt. In de eerste plaats noemen wij de toenemende belangstelling in het werk, dat wij bedoelen. Wij mogen daarvan met dankbaarheid jegens den Heer gewagen. Eene tweede oorzaak is de totstandkoming van het Militair Tehuis te Keta-Radja (Atjeh) en de uitzending van Br. en Zr. WEBER. Toen wij daarvoor de hulp der christelijke vrienden inriepen, kwamen van vele zijden de bijdragen toestroomen, zoodat in zeer korten tijd het geheele benoodigde kapitaal bijeen was, als antwoord op de in tweeduizend exemplaren verspreide circulaire, doch vooral op het ernstig gebed tot Hem, Wiens het goud en zilver is, en die alle harten in Zijne hand heeft. Eindelijk werkte daartoe mede het besluit om allen, die vroeger de afdeeling „Militaire Tehuizen in Indië" van den Ned. Mil. Bond met een jaarlijksche bijdrage steunden, als leden en begunstigers der Vereeniging te beschouwen. Daar geen hunner op de tot hen gerichte mededeeling van dit besluit een afwijzend antwoord zond, werden zij allen ingeschreven. De overdracht van de reeds genoemde afdeeling door den Ned. Mil. Bond aan onze Vereeniging was tevens aanleiding, dat de Hulpvereeniging tot oprichting en instandhouding van Militaire Tehuizen in Indië, gevestigd te Amsterdam, zich bij ons aansloot op voorwaarden, die op de laatstgehouden algemeene vergadering werden goedgekeurd. Bovendien mogen wij ons verheugen, dat te Amsterdam onder leiding van Mejuffrouw C. E. CLAUSING eene Centsvereeniging is opgericht, die zich ten doel stelt om ons geldelijk te steunen ten behoeve van den arbeid op Atjeh."

Dat deze Vereen. niet alleen arbeidt onder de soldaten, maar ook getuigt en strijdt, blijkt o. a. uit het volgende:

„In No. 97 van dezen jaargang van het Soerabaiasch Handelsblad vonden wij een hoofdartikel van den Heer H. G. BARTELDS, waarin wij op niet zeer vriendelijke wijze worden aangevallen om onzen strijd tegen de „huishoudsters" in de Indische kazernes. Wie dit artikel heeft gelezen zal begrijpen, dat wij daarop niet antwoorden. Met blijdschap namen wij intusschen kennis van de getuigenissen van onderscheidene kerkeraden, voorkomende in het „Algemeene Verslag der Protestantsche kerken in Nederlandsch-Indië over 1897", die spreken van vooruitgang op dit gebied in de door ons gewenschte richting. Met instemming nemen wij daaruit het volgende over: „Te Bandjermasin komt het ongehuwd samenleven nog maar al te zeer voor. Te Makasser bij een klein deel der gemeenteleden insgelijks. Zal het nooddig zijn, dus schrijft men van daar, nog te gewagen van den toestand op dit gebied onder de militairen in de kazerne? Zoolang de vrouw daar wordt toegelaten om buiten echt met den soldaat te leven, zal over het kazernleven moeielijk een gunstig oordeel kunnen worden uitgesproken. En de kinderen daar verwekt, opgroeiende in zulk eene onzalige omgeving, verwaarloosd en straks verlaten door den Europeeschen vader, behoudens enkelen, die de particuliere liefdadigheid zich aantrekt, van hen is het waarlijk niet te verwachten, dat zij, ouder geworden, mede zullen bevorderen het zedelijk godsdienstig leven in de Indische maatschappij."

Wij vestigen ook de aandacht op het artikel, opgenomen in het *Maandblad Getuigen en Redden* van 1 Juni j.l., waarin een gewezen militair van het Ind. Leger een getrouwe beschrijving geeft van de toestanden in de kazernes."

Op het „moreel van den soldaat" gedurig de aandacht te vestigen, is dringend noodig. Getuige o. m. de correspondentie dezer dagen in *De Nederlander*, over den treurigen toestand in godsdienstig en zedelijk opzicht van de kazernes en cantines over het algemeen. *De Standaard* van Zat. j.l. geeft daarover ook een belangelijk artikel te lezen. Na de Dreyfuszaak c.a. uit het oogpunt van den zedelijken toestand van het Fransche leger te hebben beschouwd, wijst het blad op de dringende noodzakelijkheid om het peil van „het moreel van den soldaat" te verhoogen. Niet alleen voor Frankrijk. Ook voor ons land

„Denken wij aan onze eigen historie, aan onze armelijk gewapende maar met heilige geestdrift bezielde „geuzen;" aan de namen van „Bestevaer" en andere die onzen bevelhebbers werden gegeven; aan Maurits, na Nieuwpoort; aan de avondmaalsviering, die aan den slag bij Kijkduin voorafging; denk aan de legers van Gustaaf Adolf en Cromwell; en we zien dadelijk een diep en droef verschil tusschen wat ook wij vroeger bezaten, en Frankrijk nu bezit.

Wat ook wij vroeger bezaten.

Zekerlijk, de tijden zijn niet meer die van voorheen; en weerkeeren zullen ze niet; maar toch mogen we nog voor veel dankbaar zijn.

Want wat onder Fransche officieren gezien werd is bij ons eenvoudig ondenkbaar; niemand, die in ons leger verg efs naar krijgsmansdeugden zoekt.

Maar, en dat dient ook uitgesproken, nevens de krijgsmansdeugden worden helaas ook ten onzent vele krijgsmansondeugden gevonden, die een ernstige verwijzing naar wat in Frankrijk schade bracht, niet overbodig doen zijn.

O, we erkennen dankbaar, dat veel in het kazernleven is verbeterd in de laatste jaren, maar zoo nu en dan verneemt het volk toch nog dingen, die doen zien dat op het moreel van den soldaat maar al te weinig acht wordt geslagen.

Wij kunnen in niets met de buitenlandsche legers concurreeren; ons kleine land zal altijd een geringe weermacht hebben.

Daar daarom is het dan ook noodig, dat we zedelijk sterk staan.

In een leger, waarvan het moreel goed is, kan de geestdrift vlammen, die tot heldenfeiten kracht geeft; zulk een leger, al is het klein van kracht, kan wonderen doen.

Maar als de moreele kracht wordt ondermijnd, dan blijft er niets over; en kunnen we onze leger-uitgaven wel voor iets anders besteden.

Want zekerlijk, in 1870/1 heeft het eens zoo roemrijke Fransche leger nederlaag op nederlaag geleden, en werd het telkens teruggeworpen.

Maar wat tellen de grievendste nederlagen in vergelijking met de schande en de diepe vernedering, die door verschillende Fransche officieren in de Dreyfus-quaestie het Fransche leger is aangedaan?

Overwonnen te worden is voor een leger gansch niet aangenaam, en het kan verklaard worden dat de smart daarover grievend, de zucht naar revanche sterk is.

Maar wanneer het moreel van den soldaat onherstelbaar verloren is, en het brandmerk *I'cabod* op de vaandels drukt, dan is er slechts plaats voor rouw in het hart der natie, die de oogen niet meer kan opheffen, vanwege den smaad waaronder zij gebukt gaat.

Het „moreel van den soldaat."

Ook wij mogen er de aandacht op gevestigd houden en de schrikkelijke les, die Frankrijk leerde, niet vergeten."

Zou er wel genoeg *gebeden* worden voor ons leger, voor de soldaten van alle rangen? In de gezinnen, en in de openbare godsdienstoefeningen? Ook aan de Milit. Tehuizen behoorde wel meer zorg te worden besteed, en meer steun te worden verleend?

L. LINDEBOOM.

A. WIERSINGA †.

Een treurmare ging door het land, verkondigende den dood van den uitnemenden onderwijzer, hoofd der Christelijke school te Meppel: *Albertus Wiersinga.*

Hij mocht slechts 38 jaren oud worden.

En hij had nog zooveel kunnen zijn en kunnen worden in den strijd voor de vrijheid van onderwijs; zooveel nog voor de zaak van Christus in ons dierbaar vaderland.

De Overijselsche Boodschapper, gedenkt dit pijnlijk verlies in de volgende bewoordingen:

„Woensdag overleed na eene kortstondige ziekte de heer A. Wiersinga, hoofd eener Christelijke school te Meppel, in den ouderdom van bijna 39 jaren. In hem verliest de School met den Bijbel een harer bekwaamste mannen, een der warmste verdedigers van hare belangen, die haar tevens diende door het schrijven van uitnemende leerboeken, in welken arbeid hij den krachtigen steun ondervond van zijn vriend, den heer J. Ter Borg te Wolvega.

De anti-revolutionaire partij bezat in hem een woordvoerder, die met gloed en kracht hare beginselen, vooral op sociaal terrein, bepleitte. In verkiezingsdagen kende Wiersinga's ijver geen grenzen; . . . . voor Patrimonium, op verschillende partijdagen, bij allerlei gelegenheden wist hij door zijn bezielde toespraken zijn gehoor te boeien en met groote helderheid onze politieke belijdenis toe te lichten. Vooral in het debat was hij sterk en toonde hij grondige studie gemaakt te hebben van de onderwerpen zijner behandeling.

Toen aan de tafel na de laatste Unie-vergadering Wiersinga den heer Ds. H. Pierson huldigde als „den Uniespreker", meende deze, bij het klimmen zijner jaren, in den nog jeugdigen man die hem had toegesproken, zijn opvolger als zoodanig te mogen begroeten.

Deze wensch mocht niet in vervulling gaan. Pierson is op zijn zeer gevorderden leeftijd nog „frisch en groen", terwijl Wiersinga werd afgesneden in 't midden zijner dagen. — De Heere antwoordt niet van Zijne daden. Tot zwijgen en aanbidden worden wij geroepen. Ook en vooral de thans naar het lichaam zwakke weduwe, die eenige uren na haren Echtgenoot haar kindje van 12 dagen verloor, en met zes jeugdige kinderen achterblijft. Zij haar sterkte in God en mogen de vertroostingen des H. Geestes haar rijkelijk ten deele vallen."

Moge voor de zijnen en voor heel het Christelijke volk deze nieuwe slag eene beproeving zijn, die veel kostelijker is dan die des gouds, en tot eer en heerlijkheid des Heeren.

GISPEN.

„DE OUDE PADEN."

In den bidstond, die aan de Generale Synode vooraf ging, heeft Ds. J. van Andel, thans praeses der Synode, de gemeente bepaald bij de noodzakelijkheid om het beginsel te handhaven, dat uitgedrukt is in het woord: Eén is uw Meester, namelijk Christus.

Hij deed het naar aanleiding van het woord Gods bij Jeremia Cap. 6 : 16*m*. *„En vraagt naar de oude paden, waar toch de goede weg zij, en wandelt daarin."*

De tekst zelf wordt niet behandeld. De oude paden, de goede weg, het vragen daarnaar als bewijs, dat men die paden en dien weg bijster is, het wandelen daarop en de eisch om er naar te vragen: — de redenaar laat dit alles rusten; maar vat alles saâm in de gedachte: uw Meester is Christus en Hij alleen; dat practisch neerkomt op het tegenstaan van alle hierarchie en alle meesterschap over elkander.

Inderdaad een woord op zijn pas, gouden appelen in zilveren, gebeelde schalen, een schoon en beeldrijk woord, dat in de gemeenten bewaard moet worden.

Het is te verkrijgen te *Groningen* bij den boekhandelaar *Jan Haan* en verder alom in het gansche land.

GISPEN.

Buitenlandsche Kerken.

De Stundisten in Rusland. Wij hebben reeds meermalen iets van de Stundisten medegedeeld en er op gewezen, hoe zij door de regeering van Rusland vervolgd worden. Hunne eenige misdaad is, dat zij zich van de Russische kerk afgescheiden hebben en God naar hun geweten willen dienen, zich alleen onderwerpend aan de H. Schrift. In den laatsten tijd wordt in de Russische pers over hen het stilzwijgen bewaard; waar men hen vroeger brandmerkte als „eene verderfelijke, trouwelooze sekte," die de kerk van Rusland en den godsdienst van den Czaar verachtte, daar wordt nu de naam „Stundist" niet meer genoemd.

Men besluite uit dit zwijgen niet, dat de publieke opinie ten gunste van de Stundisten gekeerd is, of de regeering zich milder tegenover hen gedraagt. Het een zoo min als het ander is waar, maar de politie heeft elke mededeeling aangaande dit volk verboden. De oorzaak van dit verbod zoekt men in de belangstelling, die deze menschen in Europa gevonden hebben. Men weet in Rusland, dat de berichten over de vervolging, waaraan zij blootstaan en over het lijden, dat hun aangedaan wordt, veel verontwaardiging gewekt heeft, en nu wil men het buitenland onkundig houden. Daarom mag in de nieuwsbladen over hen niets gemeld worden. Zelfs wordt de particuliere correspondentie bemoeielijkt, en achten zij, die het een en ander bericht naar het buitenland zenden, het geraden namen van personen en plaatsen te verzwijgen of hen, aan wie zij hunne berichten zenden, te verzoeken, bij de publiceering van hunne mededeelingen geen namen te noemen.

Een correspondent van „the Quarterly Register" heeft aan de redactie van dit tijdschrift een brief gezonden, die met weglating van de vermelde namen in de laatste aflevering is opgenomen.

De schrijver verhaalt, dat hij in een district woont, waarheen de Russische regeering vele verbannen Stundisten zendt. Het geld, dat hem uit Engeland voor die verdrukten en die vervolgden gezonden is, heeft hem in staat gesteld den verban-

nenen eenige verkwikking te bezorgen. Hij zegt, dat de verbannenen gedurende het transport ontzaglijk lijden door gebrek aan voedsel. Voor die ongelukkigen is het van groot belang, dat hier en daar langs den weg, dien zij passeeren, vrienden gevonden worden, die hun eenig voedsel geven. Tot hiertoe wordt dit door de geleiders toegelaten.

De schrijver heeft het noodig geacht ergens te gaan wonen, waar hij dit werk tegelijk met den evangelisatie-arbeid verrichten kan. Hij is daar werkzaam in een vereeniging met een verbannen Stundist. Gedurende zijn verblijf te dier plaatse zijn er eene menigte verbannene Stundisten met hunne vrouwen en kinderen doorgetrokken, die hij grootelijks heeft kunnen verblijden door hun geld en brood te geven. De toestand van deze menschen moet het medelijden opwekken. De mannen worden vervoerd als de zwaarste misdadigers en dragen zware ijzeren boeien.

De vervolging van de Stundisten houdt nog steeds aan. Onlangs zijn op eene plaats er nog 4 gevangen genomen, van wie 3 tot een jaar gevangenis en één tot verbanning naar den Kaukasus veroordeeld zijn. Op een andere plaats zijn er zeven tot verbanning naar den Kaukasus veroordeeld, die al meer dan zes maanden gevangen gezeten hadden en op de wegvoering wachten. Zij zijn arme boeren en toch worden hun ook nog zware boeten voor gerechtskosten opgelegd. Om die boeten te verkrijgen moeten al hun bezittingen verkocht worden, zoodat hunne vrouwen en kinderen met hen trekken, wijl zij anders in de bitterste armoede achterblijven. Elders zijn er weder zes tot zestien maanden gevangenisstraf veroordeeld.

De berichtgever voegt er bij, dat de door hem gemelde vonnissen in de laatste zes maanden gevallen zijn. Deze zijn hem alleen bij name bekend, maar dit lot heeft er in dien tijd veel meer getroffen. Het getal gevangene en verbannene Stundisten bedraagt reeds eenige duizenden.

Hij besluit met het verzoek om hulp, opdat hij kan voortgaan, het lot van die ongelukkigen eenigszins te verzachten.

Deze gruwelen geschieden in naam en op last van de Russische regeering, en in een tijd, dat de Keizer van Rusland eene Vredes-conferentie samenroept.

De Amerikaansche Sabbat. Onder dezen titel schrijft Dr. Steffens in *de Hope* over het gevaar, dat de Sabbatviering in N.-Amerika dreigt. Lang heeft het Amerikaansche volk zich er in verblijd, dat het zijn Amerikaanschen Sabbat had in onderscheiding van den continenteelen Sabbat; den Sabbat zooals die op het vasteland van Europa doorgebracht wordt; maar de praktijken van het vasteland worden meer en meer overgenomen, en de Puriteinsche Sabbat, door de pelgrimvaders uit hun moederland medegebracht, verliest veel van zijne heerlijkheid. Er bestaat gevaar, zegt Dr. Steffens, dat van den Amerikaanschen Sabbat gezegd moet worden: „Ikabod, de eer is weggenomen.

Wel is er nog een teeken ten goede, dat de klacht, over het verdwijnen van die vroegere heerlijkheid, meer algemeen wordt, maar het volk in het algemeen en vooral het opkomend geslacht ontwent zich meer en meer aan het heilig houden van den eersten dag der week. Vroeger kwamen de kerken onverdeeld voor de heiliging van den Zondag op, maar zoo is het niet meer; de ontheiliging van den dag des Heeren heeft reeds in de kerken vele vrienden gewonnen. In de pers wordt niet meer als vroeger de viering van dien dag verdedigd.

In deze woorden teekent de schrijver den toestand op dit punt. „Jong Amerika, dat nog wel tot op eene zekere hoogte godsdienstig is, gospel hymns (evangelische liederen) zingt, veel houdt van Zondagsschool en danspartijen, onttrekt zich hoe langs hoe meer aan den openbaren eeredienst op den dag des Heeren. Men volgt het voorbeeld der Roomschen; deze gaan des Zondagsmorgens naar de mis en gebruiken daarna den dag als een dag van uitspanning; onze Amerikaansche Protestanten gaan 's morgens naar de Zondagsschool, gebruiken echter verder geheel den dag voor hun pleizier. In den openbaren eeredienst vindt men velen van hen zeer zelden.

In vele huisgezinnen gaan de jongere leden met den stroom mede. Kinderen hebben medelijden met hun ouders, omdat zij nog zoo bekrompen zijn, dat zij de ouderwetsche opvatting van den Sabbat hebben en alzoo vijftig jaar hun tijd ten achter zijn. De wereld wint het van de kerk; de laatste loopt gevaar van hare kracht beroofd te worden, omdat zij ook in deze zaak hare krachten niet organiseert. De algemeene vereeniging tot verdediging van den Sabbat, die geen kerkelijk karakter heeft, schijnt weinig te kunnen uitwerken. De heiliging van den Sabbat gaat met rassche schreden achteruit.

SCHOLTEN.

Van den Secretaris van het Comité der „Centr. Past. Conferentie," *Ds. Vonk* te *Maassluis*, is het bericht ingekomen, dat deze Conferentie dit jaar niet kan gehouden worden.

—

NEDERLANDSCH ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING.

Zeer erkentelijk voor den gewaardeerden steun, dien wij van de Nederlandsche Pers voor ons manifest aan 't Engelsche Volk hebben mogen ondervinden, hebben wij de eer U mede te deelen, dat onze pogingen met een groot succes zijn bekroond, daar de handteekeningen het getal van 140,147 hebben bereikt.

Het manifest is, in het Engelsch vertaald, reeds in de meeste Engelsche bladen opgenomen, terwijl voor diegenen die aan correspondenten, bekenden of vrienden in Engeland, deze Engelsche vertaling willen toezenden exemplaren op aanvraag beschikbaar zijn bij

den Secretaris der Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging,
PAUL DEN TEX,
Keizersgracht 474.

Bededag voor Transvaal.

In *de Standaard* van 24 Augs. schrijft de heer *D. H. Schmüll:*

„Op 20 en 27 Augs. heeft President Kruger een algemeenen bededag uitgeschreven voor het behoud van den vrede.....

„Zouden nu niet alle kerkgenootschappen een bededag uitschrijven op 27 Augs., dan kunnen op denzelfden dag onze beden oprijzen voor den troon des Allerhoogsten?" —

Boekaankondiging.

Begraven of verbranden? Vergelijkende historische en critische studie door S. K. Thoden van Velzen. Theol. Dr. en Predikant te Leeuwarden. Leeuwarden, A. J. Jongbloed.

Dit boek moet gelezen worden en zal gelezen worden door allen, die belangstellen in de ook in ons land bestaande kwestie over lijkverbranding. De leden der Staten-Generaal en allen die invloed op de wetgeving hebben, moeten dit boek bestudeeren.

Na een historisch overzicht van de zaak, waarbij in het licht gesteld wordt, hoe het was in vroeger eeuwen bij de Heidenen, de Joden, de Christenen en de Mohamedanen, behandelt de schrijver, in het tweede deel, de vraag: wat zal het nu en voortaan zijn? Dit is het meer critische deel, waarin hij de lijkverbranding beoordeelt van de Oeconomische, Physiologische, Justitieel-medische, Pieuze, religieuze, ethische en hygiënische zijde.

Slotsom is, dat vienden en voorstanders van lijkverbranding niet ontvankelijk verklaard worden. „De begraving onzer dooden zij en blijve ook nu en voortaan de eenige wijze, waarop wij hun stof verwijderen."

Vele belangrijke aanteekeningen zijn aan deze studie toegevoegd. Wij bevelen de lezing er van dringend aan.

—

Uw koninkrijk kome. Door Willem Jacob de Haas, in leven Predikant te Culemborg. Met een levensschets door W. H. Oosten, V. D. M. te Enkhuizen. Amsterdam, W. Kirchner.

Uitgaande van de tweede bede: Uw koninkrijk kome, worden in dit werk geboden: „Grepen hier en daar. Episoden nu en dan uit de voor de hand liggende stof, zoo overvloedig opgetast in een wereld buiten Christus levende buiten God. Wilt ge aren, tusschen de schooven van het woord Gods, op den akker der breede volkeren-wereld saamgelezen, tot kloeker opwekking van de gemeente des Heeren in haar zendingsliefde, geloof, trouw, arbeid, ijver en roeping."

In deze woorden gaf de schrijver zelf nog inhoud en strekking van dit werk aan.

Dit werk bij onze lezers aan te bevelen zal zeker wel niet noodig zijn. Het is als de zwanenzang van den beminden doode, die gewerkt heeft, zoolang het dag was. Er werden twee-en-twintig onderwerpen in behandeld, alle op de zending betrekking hebbende en meest aan de H. Schrift zelve ontleend. Allerlei merkwaardige gezegden en voorvallen komen er in voor en maken de lezing onderhoudend en leerzaam. De uitvoering is aan de bekwame hand van *Ds. Oosten* toevertrouwd, Het is eene kostelijke nalatenschap van een trouwen dienaar des Heeren, die we met dankbaarheid aanvaarden en waardoor *Ds. de Haas* tot zijn volk blijft spreken, ook na zijn sterven.

GISPEN.

ADVERTENTIEN.

Zoo de Heere wil, wenschen mijne geliefde Oom en Tante
A. van 't Sant
EN
G. van der Schuit
op Dinsdag 5 Sept. a.s. hunne **25-jarige Echtvereeniging** te herdenken.

Hunne liefh. Nicht,
A. A. VAN 'T SANT.

SLEEUWIJK,
21 Aug. '99.

Heden nam de Heere uit ons midden weg onzen geliefden broeder, Ouderling
LOURENS VAN VEELEN.
Gaarne hadden wij hem nog eenige jaren gehouden, om met zijne gaven de gemeente te dienen. De Heere oordeelde het echter beter hem af te lossen van zijn post en hem over te brengen in de triomfeerende kerk. Wij hopen den Heere te zwijgen

Namens den Kerkeraad der Gereformeerde kerk,
A. LOOIS, *Praeses*
C. HOOGENDORP, *Scriba.*

PERNIS,
17 Aug. 1899.

Heden overleed in haren Heere en Heiland, na eene korte ongesteldheid, in den ouderdom van ruim 82 jaren, onze geliefde Moeder, Behuwd-, Groot- en Overgrootmoeder
Hendrikje Hogeboom,
Weduwe van N. VELDHUIS KROEZE.

Namens allen,
H. VELDHUIS KROEZE SR.

KAMPEN,
20 Aug 1899.

Met diepen weemoed in het hart geeft het bestuur der Gereformeerde Schoolvereeniging kennis van het overlijden van het Hoofd der School, den WelEd. Heer
A. WIERSINGA,
die eerst als hulp- en nu 17 jaren als Hoofdonderwijzer met groote toewijding en uitnemende gaven van hoofd en hart ons in het onderwijs heeft gediend.

De droefenis en verslagenheid onder ons is zeer groot.

De Heere zij met zijne bedroefde Weduwe en zes kinderen.

Namens het Bestuur,
A. WOUDA, *Voorzitter.*
Hs. TIMMER, *Secretaris.*

MEPPEL,
16 Aug. 1899.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP
BOEK- & HANDELSDRUKKERIJ
»DE VECHT."
Uitgevers-Maatschappij,
BREUKELEN.

Commissarissen van bovenvermelde Vennootschap deelen mede, dat de Heer A. G. D. GERRITSEN van af heden heeft opgehouden Directeur dezer Vennootschap te zijn, en in zijne plaats als waarnemend Directeur is benoemd de Heer P. MOBACH.

DE RAAD VAN COMMISSARISSEN.

Breukelen, 12 Aug. '99.

GEREFORMEERDE ZIEKENVERZORGING.

De **Algemeene Vergadering** wordt gehouden op **14 Sept. aanst.** Afdeelingen en Corporatiën worden verzocht hunne voorstellen voor de Agenda dier Vergadering zoo spoedig mogelijk in te zenden bij

den Secretaris.
Ds. G. J. BARGER
te DRIEBERGEN.

GEREFORMEERD GYMNASIUM te ZETTEN.

Het ***tweede Toelatings-examen*** zal D. V. gehouden worden op ***Dinsdag 5 Sept. a.s.*** Ouders of Voogden, die voor hunne Zoons of Pupillen plaatsing wenschen met den nieuwen Cursus, gelieven zich daartoe vóór ***1 September*** aan te melden bij den Rector.

Aan het Gymnasium is eene klasse toegevoegd, waarin nog geen Oude talen worden onderwezen. Voor leerlingen dezer klasse bedraagt het kost- en schoolgeld ***f 400.—***, voor de overigen ***f 500,—***. Ook kan onder bijzondere voorwaarden toestemming worden gegeven tot het plaatsen van leerlingen, die niet in het Internaat worden gehuisvest.

De Rector,
Dr. W. H. KRAMER.

BILLIJKST ADRES voor PIANINO'S,
Huis- en Kerkorgels.
J. PROPER
te KAMPEN.
Verhuren, ruilen, repareeren en stemmen.

Een brief aan u en mij,
om cito te bezorgen,
't Gewicht van d' inhoud duldt
geen uitstel, zelfs tot morgen,
Hij biedt de keus u aan van
waar geluk en smart;
De plaats voor hem bestemd is
't Hart.

Prijs 5 ct.
Uitgave van ZALSMAN te KAMPEN.
Alle Boekh. nemen bestellingen aan.

GENERALE SYNODE.
Firma G. J. REITS,
GRONINGEN.
Singel No. 6 bij de Ebbingebrug.
Algemeene- en Theologische Boekhandel.

Is verschenen bij ZALSMAN te KAMPEN:
EEN EIGEN INRICHTING?
DOOR
A. BRUMMELKAMP.
25 cent.
Alle Boekh. nemen bestellingen aan.
Wie het bedrag aan den Uitgever zendt, ontvangt het fr. thuis.

GEREF. GYMNASIUM TE KAMPEN.

Aan Ouders en Voogden wordt medegedeeld, dat het 2e Admissie-examen D. V. zal gehouden worden op **Dinsdag 5 Sept. a.s.**, aanvangende des morgens om **10 uur.** Men melde zich hiertoe aan vóór of op den **2en Sept.**

Tevens zullen op genoemd uur de her-examens aanvangen. Opening der lessen ***5 Sept.*** 's morgens om ***9 uur.***

De Rector,
DR. F. F. C. FISCHER.

VERSCHENEN:
De gemeenschap der Kerk.
LEERREDE over I Petr. II vs. 4 en 5,
bij de aanvaarding van den Dienst des Woords in de Gereformeerde Kerk te Amsterdam, den 9den Augustus 1899,
DOOR
J. C. SIKKEL.
Prijs 35 Cents.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP
BOEKHANDEL
VOORHEEN
HÖVEKER & WORMSER.
Amsterdam.
Pretoria.

Is verschenen aflevering 1 van:
UW KONINKRIJK KOME,
DOOR
WILLEM JACOB DE HAAS,
in leven predikant te Culemborg.
MET LEVENSBERICHT,
Door W. H. OOSTEN, v. d. m. te Enkhuizen.

Dit werk verschijnt in ***10 afleveringen à f 0,15*** en is ook in den loop dezer maand compleet verkrijgbaar.

Ingenaaid à *f* 1,60. In prachtband à *f* 2,10.
De inteekening is alom opengesteld.
De Uitgever,
W. KIRCHNER,
Rozengracht 55, Amsterdam.

VERSCHENEN:
HET CALVINISME,
DOOR
Dr. A. KUYPER.

HET CALVINISME EN DE HISTORIE. — HET CALVINISME EN DE RELIGIE. — HET CALVINISME EN DE STAATKUNDE. — HET CALVINISME EN DE WETENSCHAP. — HET CALVINISME EN DE KUNST. — HET CALVINISME EN DE TOEKOMST.

Prijs f 2,50. Gebonden f 3,25.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP
BOEKHANDEL
VOORHEEN
HÖVEKER & WORMSER.
Amsterdam.
Pretoria.

VEREENIGING CHRISTELIJKE BIBLIOTHEEK
gevestigd te Nijkerk.

Zooeven verscheen als deel VI van den 2en jaargang:
JOHN BUNYAN
door Dr. H. M. VAN NES.
$13^1/_4$ vel = 212 bladz.
Prijs ingen. *f* 1,50, gebonden *f* 1,90.

Zij, die zich nog als lid dezer Vereeniging aanmelden, en dus slechts *f* 0,05 per vel betalen, ontvangen behalve 't bovengenoemde, ook de reeds verschenen werken. BRUMMELKAMP: *Voor het Gemeene Best*, ALCOCK: *Aan den Euphraat*, DIXON: *Eerstelingen van den oogst*, ARMIN STEIN: *Filippus Melanchton* en VAN MELLE: *De Koninklijke Wet.*

Men vrage het prospectus, vermeldende de buitengewoon voordeelige voorwaarden, aan zijnen boekhandelaar, of aan den uitgever
G. F. CALLENBACH,
NIJKERK.

Verschenen:
DE OUDE PADEN.

TOESPRAAK
gehouden
te Groningen in den Bidstond vóór de opening van de Synode der Ger. Kerken 14 Augs. 1899,
DOOR
J. VAN ANDEL,
Pred. te Gorinchem.
Prijs . . . . . 20 cent.
Groningen. JAN HAAN.

De **INTEEKENLIJST** op den **Scheurkalender**
EEN LAMP VOOR DEN VOET 1900,
met zeer fraai schild, is verschenen.

Wij geven het niet over
Voor geld of eer of goed,
Dat licht op onze paden,
Die Lamp voor onzen voet.
Wij laten ons niet nemen
Dat heerlijk Woord van God;
Dien kostelijken Bijbel
Rooft ons geen tijd of lot.
De Staf is 't voor den grijsaard;
De Gids voor onze jeugd
Een Zon, die met haar stralen
Ons jong gemoed verheugt.
Een sterk en machtig wapen
In strijd met zonde en lust;
En in de stervensure
Een peluwe met rust.

Wie er mede wil werken, gelieve aan te vragen bij den Uitgever ZALSMAN te KAMPEN.

De prijs is 40 cent.

Is verschenen:
HET RECHT DER KERKEN
EN
DE VRIJHEID DER WETENSCHAP
DOOR
Dr. H. BAVINCK.
45 cent.
PH. ZALSMAN.

KAMPEN.
Alle Boekh. nemen bestellingen aan.
Wie **45 ct.** per postw. zendt, ontvangt het ***franco*** thuis.

WIE

5 blauwe postzegels zendt aan ZALSMAN te *Kampen*, ontvangt daarvoor per omgaande post franco
EEN BOEKJE,
waarin tal van goede **recepten** door een **Veearts,** voor ziekten van **paarden, koeien** en **varkens.**

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Voor de Vereeniging:

Aan Contributiën:

Door den heer J van Ginkel te Nijmegen f 52,50; door den heer G. Lustig te Huizen f 15; uit Amsterdam f 3,50; door Ds. J. de Jong te Loppersum f 20,50; door den heer J. Wielenga te Gauw f 81,50.

Aan Collecten: (voor de Theol. faculteit.)

Van de Geref. kerk te Oldebroek f 11,80; van idem te Deventer B f 3,28; van idem te Renkum f 13,50; van idem te Blokzijl f 4,80; van idem te Breukelen ($^1/_2$ coll) f $11,30^1/_2$; van idem te Barneveld f 9,06; nagekomen gift f 10, samen f 19,06; van idem te H.-Ido-Ambacht f 2,65; van idem te Culemborg f 5,04; van idem te Vinkeveen ($^1/_2$ coll) f 3,62; van idem te Maarssen f 0,87; van idem te Kockengen f 3,51; van idem te Mijdrecht f $7,56^1/_2$; van idem te Loenen f 2,93; van idem te Vreeland f $3,30^1/_2$; van idem te Kamerik f 2,74; van idem te Nichtevecht f 4,65; van idem te Wilnis (1898) f 3,29; van idem te Tienhoven (1898) f $5,30^1/_2$; van idem te Baambrugge (1898) f $8,81^1/_2$.

Aan Schenkingen:

Door den heer D. J. Somsen te Zelhem van L. A. G. f 1; van A. te G. f 1; van J. A. L f 1; van D. W. f 0,50; van D. J. S. f 1; samen f 4,50.

Voor de Medische Faculteit:

Door den heer T. Kuiper te Hilversum f 7,50; uit Amsterdam f 20,50; door den heer W. C. van Munster te Leeuwarden f 4,50; door Ds. E. Zwiers te Anjum f 3,50.

S. J. SEEFAT,
Hilversum. *Penningmeester.*